

EDMONDO DE AMICIS

Cuore, inimă de copil

Editura Herra

– Așadar, rămas bun! zise tata, cu glasul tremurând,
aruncând spre școală cea din urmă privire.

Mama zise și ea:

– Rămas bun!

Eu nu am putut să mai zic nimic.

CUPRINS

Prefața	3
OCTOMBRIE. Întâia zi de școală	5
Profesorul nostru	7
O nenorocire	9
Băiatul calabrez	10
Camarazii mei	12
O faptă generoasă	14
Profesoara mea din clasa I superioară	16
Într-un pod de casă	18
Școala	19
Micul patriot padovan (Istorisire lunară)	21
NOIEMBRIE. Micul coșar	24
Ziua morților	26
Prietenul meu, Garrone	27
Cărbunarul și boierul	29
Profesoara fratelui meu	31
Mama	33
Camaradul meu, Coretti	35
Directorul	39
Soldații	42
Apărătorul lui Nelli	44
Cel dintâi din clasă	46
Micul cercetaș lombard (Istorisire lunară)	47
Săracii	53
DECEMBRIE. Negustorul	55
Deșertăciune	57
Cea dintâi ninsoare	59
Zidărașul	61

Un bulgăre de zăpadă	63
Profesoarele	65
Casa rănitului	67
Scriitorul florentin (Istorisire lunară)	69
Stăruința	77
Recunoștința	79
IANUARIE. Profesorul suplinitor	81
Biblioteca lui Stardi	83
Fiul lăcătușului	85
O vizită plăcută	87
Înmormântarea regelui Victor Emanuel	89
Franti gonit din școală	91
Micul toboșar sard (Istorisire lunară)	93
Iubirea de patrie	102
Invidie	104
Mama lui Franti	106
Speranța	108
FEBRUARIE. O medalie dată pe drept	110
O bună hotărâre	112
Micul drum de fier	114
Îngâmfare	116
Nenorocirile ce le aduce munca	118
Arestatul	120
Infirmierul tatii (Istorisire lunară)	124
Fierăria	134
Micul clovn	137
Cea din urmă zi de carnaval	141
Copiii orbi	144
Profesorul bolnav	151
Pe stradă	153
Școlile de seară	155
MARTIE. Părinții elevilor	157
Numărul 78	158

Copilașul mort	161
Ajunul lui 14 martie	163
Împărțirea premiilor	164
O ceartă	170
Sora mea	172
Sânge romaniol (Istorisire lunară)	174
Zidărașul pe moarte	181
Contele Cavour	184
APRILIE. Primăvara	187
Regele Umberto	189
Azilul de copii	194
La gimnastică	198
Profesorul tatălui meu	201
Convalescență	211
Prietenii muncitorii	213
Mama lui Garrone	215
Giuseppe Mazzini	217
Virtutea cetățenească (Istorisire lunară)	219
MAI. Copiii rahitici	225
Jertfa	227
Incendiul	229
De la Apenini până la Anzi (Istorisire lunară)	233
Vara	266
Poezie	268
Fetița surdo-mută	270
IUNIE. Garibaldi	279
Armata	281
Patria	283
32 grade de căldură	284
Tata	286
La țară	288
Împărțirea premiilor la elevii meșteșugari	292

Moartea profesoarei mele RO	295
Mulțumiri oameni și cărti	297
Naufragiul (Ultima istorisire lunară)	299
IULIE. Cea din urmă pagină	
a mamei mele	306
Examenul	308
Cel din urmă examen	310
Adio	313

OCTOMBRIE

Întâia zi de școală

Luni, 17.

Azi e întâia zi de școală! Ca un vis au trecut cele trei luni de vacanță! Mama m-a dus azi dimineață la școala Baretti, ca să mă înscrive în clasa a III-a primară; mi-era gândul tot la țără și mă duceam la școală cu inima rea. Pe toate ulițele mișunau copii; cele două librării erau pline de părinți, care cumpărau: ghiozdane, caiete, condeie, și în fața școlii se îngăduiau atâtă lume, încât portarul și polițistul abia puteau să țină orânduială la poartă. Pe când stam lângă poartă, simții că-mi pune cineva mâna pe umăr; era profesorul meu din clasa a II-a, cel cu părul roșu și zburlit, vesel, ca de obicei. El îmi spuse:

– Va să zică, Enrico, iată-ne despărțiti pentru totdeauna!

Lucrul acesta-l știam și eu, dar cuvintele lui tot mă întristară.

Pătrunserăm cu greu. Domni, doamne, femei din popor, meșteșugari, ofițeri, bunici, servitoare: fiecare cu câte un copil de mână și cu certificatele de promovare în cealaltă, umpleau sala și scara, făcând atâtă zgromot încât părea că intrau la teatru. Revăzui cu placere sala cea mare din eta-

jul de jos, cu ușile celor șapte clase, unde-mi petrecusem cei dintâi trei ani de școală.

Era gloată mare. Profesoarele treceau în sus și în jos. Profesoara mea din clasa I superioară mă salută din ușa clasei sale și-mi zise:

– Enrico, tu mergi acum la etajul de sus, n-am să te mai văd nici măcar trecând! Și se uită la mine cu întristare.

În jurul directorului se aflau femei foarte îngrijorate, fiindcă nu mai erau locuri pentru copiii lor; băgai de seamă că barba lui era mai căruntă decât în anul trecut. Mi se păru că unii din băieți crescuseră, alții se îngășaseră.

În etajul de jos, unde se și făcuseră împărțirile, erau copilași din clasa I inferioară, care nu voiau să intre în clasă și se opinteau ca niște măgăruși; trebuia să-i tragă înăuntru cu de-a sila. Unii fugeau; alții, văzând pe părinții lor că pleacă, începeau să tiptă și aceștia erau siliți să se înapoieze, ca să-i măngăie sau să-i ia cu dânsii.

Profesoarele nu mai știau unde le stătea capul. Pe frățitorul meu îl înscrisese în clasa profesoarei Delcati, pe mine în aceea a profesorului Perboni, la etajul de sus. La zece ore eram cu toții în clasă: cincizeci și patru la număr, erau numai vreo cincisprezece sau șaisprezece din camarazii mei din clasa a II-a, între care Derossi, acela care ia întotdeauna premiul I. Ce mică și tristă mi se păru școala pe lângă pădurile și munții unde-mi petrecusem vara!

Mă gândeam asemenea la profesorul meu din clasa a II-a. Ce bun era și ce micuț! Părea că este un școlar de-al noștri! El, râdea mereu cu noi. Ce rău îmi pare că nu-l mai văd aici cu părul lui cel roșu și zbârlit! Profesorul de acum e înalt și n-are barbă, părul îi e cărunt și lung, are o dungă adâncă pe frunte. Giasul îi este gros, se uită țintă la noi ca

și cum ar vrea să ne ghicească gândurile. Nu râde niciodată! Eu îmi ziceam în minte: „Asta e abia ziua dintâi, mai sunt încă nouă luni! Ce de muncă! Câte examene la sfârșitul lunilor! Ce de osteneală!”. Îmi păru bine că găsii pe mama la ușa școlii, căci simteam nevoia de a mă arunca în brațele ei. Ea mi-a zis.

– N-ai nici o grija, Enrico, o să învățăm împreună. Mă întorsei acasă cu inima bună. Dar tot nu mai am pe bunul meu profesor, care ne zâmbea aşa de bland și vesel. Școala nu mi se mai pare aşa de frumoasă ca mai înainte!

Profesorul nostru

Marți, 18.

De azi dimineață îmi place și profesorul nostru de acum. Pe când intram în clasă, unde el se și afla pe catedră, școlari de-al lui, de acum un an, trecând pe la ușa clasei noastre, se opreau puțin, ca să-l salute.

– Bună ziua, domnule profesor!

– Bună ziua, domnule Perboni! Unii chiar intrau, îi strângeau mâna și fugeau repede. Se vede că ei îl iubesc și că s-ar întoarce bucuros la dânsul. El le răspundea:

– Bună ziua! Strângea mâinile ce i se întindeau, dar nu se uita la nimeni și rămânea serios după fiecare salutare; dunga de pe frunte i se adâncea și mai tare, sta întors spre fereastră, uitându-se la acoperișul casei din față; în loc de a se bucura de acele saluturi, părea că se simtea măhnit.

După aceea se uită cu băgare de seamă la fiecare din noi. Se pogorî de pe catedră și ne dictă plimbându-se prin-

tre bănci. Văzând pe un copil roșu la față și cu chipul plin de bubulițe, încetă îndată de a mai dicta, se opri, apucă obrazul băiatului cu mâinile, îl privi adânc, îl întrebă ce are și-i pipăi fruntea, ca să vadă dacă arde.

În timpul acesta, un băiat, care stătea la spatele lui, se ridică și începu să se strâmbe la el. El se întoarse fără veste, băiatul se opri repede și-și plecă ușor capul, așteptându-și pedeapsa. Profesorul îi puse o mână pe cap și îi zise numai atât:

– Să nu mai faci aşa! Apoi se sui iar pe catedră și începu să dicteze. Când sfârși de dictat, se uită câtva timp la noi fără a vorbi și apoi ne zise încetinel cu glasul lui cel gros, dar bland: Ascultați, copii! O să petrecem un an împreună, să ne silim în toate chipurile, ca să-l petrecem bine. Învătați și fiți buni! Eu n-am familie! Voi sunteți familia mea! Acum un an trăia încă biata mea mamă: a murit și ea. Am rămas singur! Vă am numai pe voi pe lumea aceasta! Nu mai am altă dragoste, alt gând, decât al vostru! Fiți voi copiii mei! Eu vă iubesc; iubiți-mă și voi pe mine! N-aș dori să mă văd silit ca să pedepsesc nici măcar pe unul din voi. Arătați-mi că sunteți băieți de inimă. Școala noastră să fie o familie; voi să fiți mângâierea și fala mea. Nu vă cer să-mi făgăduiți acestea prin vorbe; sunt sigur că în inima voastră fiecare din voi a și răspuns „da”; de aceea vă și mulțumesc!

Tocmai atunci intră portarul, ca să sună sfârșitul orei. Ieșiră cu toții în liniște. Băiatul care se strâmbase la spatele profesorului, se apropiе de el și zise cu sfială:

– Iertați-mă, domnule profesor! Profesorul îl sărută pe frunte și-i răspunse:

– Du-te, fătul meu!

O nenorocire

Vineri, 21.

Anul a început cu o nenorocire. Azi dimineață, pe când mergeam la școală, spuneam tatălui meu ce ne zisese profesorul, când deodată văzurăm o mulțime de lume grămădită la poarta școlii. Tata zise îndată:

– Nu cumva să se fi întâmplat vreo nenorocire! Rău ar începe anul!

Abia am putut să intrăm! Sala era plină de părinți și de copii, pe care profesorii nu izbuteau să-i bage prin clase. Toți stăteau cu față întoarsă către cancelaria directorului și din toate părțile se auzea zicându-se: „Bielul băiat! Săracul Robetti!”. Chipul gardistului și capul pleșuv al directorului se zăreau pe deasupra capetelor, în fundul cancelariei. Puțin după aceea intră un domn cu pălăria înaltă; se auzi șoptindu-se: „E doctorul!”

Tata întrebă pe un profesor ce s-a întâmplat.

– O roată a trecut peste piciorul unui băiat, răsunse acesta; și l-a frânt! adăugă un altul.

Un băiat din clasa a II-a, pe când venea la școală prin ulița Dora-Grossa, văzu că un băiețel din clasa I inferioară, scăpat din mâna mamei sale, căzuse în mijlocul străzii, tocmai când era să treacă un omnibus. Băiatul alergă cu îndrăzneală, apucă copilul, îl dete la o parte dar nu avu timp să-și tragă piciorul destul de repede și roata omnibuzului îi călcă piciorul. E băiatul unui căpitan de artillerie.

Pe când ni se povestea acestea, ne pomenirăm cu o doamnă că intră ca o nebună în sală îmbrâncind lumea: era

mama lui Robetti. O altă doamnă îi ieși înainte și se aruncă în brațele ei plângând: era mama copilului scăpat. Amândouă se repeziră în odaie și se auzi îndată un tipăt sfâșietor: „Pietro”, dragul mamei. În timpul acesta se opri o trăsură la poartă și directorul ieși pe pragul ușii ținând în brațe pe băiatul rănit, care-și rezema capul pe umărul lui; era galben la față și cu ochii închiși. Se făcu o mare tăcere, numai plânsul bietei mame se mai auzea. Directorul, schimbăt la față, se opri puțintel, ridică pe băiat în sus cu amândouă mâinile, ca să-l arate mulțimii grămadite. Atunci, profesori, profesoare, părinti, băieți, toți șoptiră într-un glas:

– Să trăiești, Robetti, dragă! El deschise ochii și întrebă:

– Ce mi s-a făcut ghiozdanul? Mama copilului scăpat de primejdie i-l arătă plângând și-i zise:

– Nu te teme, îl duc eu, dragul meu îngeraș! Totodată sprijinea pe mama rănitului, care nu mai contenea din plâns. Ieșiră, așezară binișor băiatul în trăsură și porniră; iar noi, cu toții, intrărăm prin clase în tăcere.

Băiatul calabrez

Sâmbătă, 22.

Ieri, către seară, pe când profesorul ne spunea cum îi mai este bietului Robetti, care va fi silit să umble în cârje, intră și directorul ținând de mână un școlar înscris chiar acum. Băiatul era foarte oacheș la chip, cu părul negru, cu ochii mari și vii, cu sprâncenele dese și îmbinate. Purta haine închise și era încins cu o curea neagră. Directorul îi spuse ceva profesorului la ureche și plecă, lăsând pe băiat

lângă dânsul. Băiatul se uită la noi cu ochii săi cei mari și părea cam sfios. Profesorul îl luă de mână și zise:

– Bucurați-vă că intră în școală un mic italian, născut la Reggio di Calabria, oraș ce se află la cinci sute de mile departe de aici.

Trebuie să primiți cu drag pe un frate al vostru, care vine de departe. El e născut pe un pământ glorios, care a dat Italiei oameni vestiți și îi dă necontenit muncitori vrednici și soldați viteji; într-unul din cele mai frumoase ținuturi ale patriei noastre, unde se află păduri întinse și munți înalți, locuți de un popor deștept și inimos. Iubiți-l, aşa că să nu simtă că e de departe de locul său de naștere. Dovediți că un băiat italian, în orice școală italiană ar pune piciorul, găsește acolo numai frați!

După aceste cuvinte, ne arătă pe harta Italiei locul unde se află Reggio di Calabria, apoi strigă pe Derossi, acela care ia totdeauna premiu I. Derossi se ridică.

– Vino încoaace! îi zise profesorul. Derossi ieși din bancă și se duse la catedră, în fața calabrezului. Tu, care ești cel dintâi în clasă, îi spuse profesorul, dă, în numele clasei întregi, nouui camarad, sărutarea de bunăvenire, îmbrățișarea copiilor din Piemont, copilului din Calabria. Derossi sărută pe calabrez, zicându-i cu glasul său cel limpede:

– Bine-ai venit! Calabrezul sărută și el din toată inima pe Derossi. Toți băieții bătură din palme. Tăcere! strigă profesorul, nu se aplaudă în școală! Totuși se vedea că e mulțumit. Calabrezul era și el voios. Profesorul îi arătă un loc și-l duse la bancă. Apoi adăugă: Țineți bine minte, ceea ce vă spun. Pentru ca un băiat calabrez să fie la Turin ca la el acasă și un băiat turinez să fie în Calabria, țara noastră s-a luptat cincizeci de ani și treizeci de mii de italieni au

pierit în aceste lupte! Iubiți-vă unii pe alții și vă respectați! Acela care ar necăji pe acest camarad pentru că nu s-a născut în provincia noastră, n-ar fi vrednic să ridice ochii de la pământ, când trece un steag tricolor.

Înătă ce calabrezul se așeză la locul său, vecinii îi dărură penițe, cadre și un alt școlar din banca din urmă îi trimise un timbru poștal din Suedia.

Camarazii mei

Marți, 23.

Băiatul care a trimis timbrul poștal calabrezului, îmi place mai mult decât toți. Îl cheamă Garrone, e cel mai mare din clasă, e aproape de 14 ani. Are capul mare, e spătos și bun la suflet; aceasta se cunoaște când râde. S-ar zice că el cugetă ca un om mare! Acum cunosc mulți din camarazii mei. Îmi mai place încă unul, Coretti; poartă o flanelă cafenie și o căciulă de blană de pisică; e totdeauna vesel! Tatăl său, negustor de lemn, a fost soldat în războiul din 1860, în regimentul principelui Umberto. Se zice că are trei decorații. Mai avem în clasă și un băiat cocoșat, micul Nelli, slab, plăpând și galben la chip; este un altul foarte bine îmbrăcat, care-și curăță mereu fulgii de pe haină, îl cheamă Votini. În banca din fața mea stă un băiat poreclit „Zidărașul” (Muratorino), pentru că tatăl său este zidar; are un obraz rotund ca un măr și nasul mic ca un ghemuleț. E foarte mucalit, știe să imite *botul de iepure* și toți îl rugăm mereu să ne facă acea strâmbătură ca să râdem. El poartă o zdreanță de pălărie ghemuită, pe care o bagă în buzunar ca

pe o batistă. Lângă dânsul, în bancă, stă Garoffi, un fel de prăjină lungă și uscată, cu nasul ca ciocul de cucuvea și cu ochii mici; acesta face negoț cu penițe, cadre și cutii de chibrituri; el își scrie lectiile pe unghii, ca să le citească pe furiș. Mai este și un domnișor, Carol Nobis, foarte mândru; el stă între doi băieți ce-mi sunt foarte dragi. Unul este fiul unui lăcătuș, îmbrăcat cu o haină lungă de atârnă până la genunchi (e haină de-a tatălui său); bietul băiat e galben ca ceară, încât crezi că e bolnav, nu râde niciodată și e foarte sfios. Celălalt e cu părul roșu, și cu o mână uscată, pe care o ține legată de gât. Tatăl său a plecat în America și mama sa s-a făcut, de nevoie, precupeată de zarzavaturi.

Vecinul meu din stânga e un tip ciudat – Stardi – mic și îndesat, mai că n-are gât, posac de nu-i scoți o vorbă din gură. Pare că pricepe foarte cu greu, căci ascultă cu multă băgare de seamă pe profesor, nici nu clipește, stă cu fruntea încrețită, cu dinții strânși, și dacă unul din vecinii săi îl întreabă ceva în timpul când explică profesorul, întâia și a doua oară nu răspunde, dar a treia oară dă cu piciorul.

Lângă dânsul stă un obraznic răutăcios, numit Franti; a fost dat afară de la o altă școală. Mai sunt și doi frați îmbrăcați la fel, care seamănă unul cu altul că două picături de apă; amândoi poartă pălării calabreze cu câte o pană de fazan.

Dar cel mai drăgălaș dintre toți, acela care are mai multă șicusință, care și în anul acesta va fi desigur cel dintâi din clasă, este Derossi. Profesorul i-a și înțeles destoinicia; pe dânsul îl întreabă mereu. Mie însă mi-e foarte drag Precossi, băiatul lăcătușului, acela cu haina lungă și bolnăvicios. Se zice că tatăl său îl bate mereu; parcă îmi vine și mie a crede, că prea e sfios; de câte ori cere vreo deslușire sau lovește din

O faptă generoasă

Miercuri, 26.

Chiar azi dimineață Garrone ne dădu o dovdă de inima lui cea bună. Ajunsesem cam târziu la școală, fiindcă mă oprise profesoara de clasa I superioară, ca să mă întrebă la ce oră ar putea să vină la noi, acasă.

Profesorul nu venise încă și trei sau patru băieți necăjeau pe bietul Crossi, băiatul cu părul roșu și cu mâna legată de gât, a cărui mamă e precupeață. Îl loveau cu liniile, îi azvârleau coji de castane în ochi și îi ziceau mereu:

– Ciungule, slutule! Unii îl imitau, în bătaie de joc, cum își ținea mâna legată de gât.

Sărmânatul băiat stătea singur în fundul clasei și nu zicea nimic; însă se uita când la unul, când la altul, parcă i-ar fi rugat să-l lase în pace. Dimpotrivă, ei se îndârjură și mai tare. Atunci Crossi începu să roșească și să tremure de necaz, dar tot răbda. Deodată, răutăcosul Franti se sui pe o bancă și imită pe mama lui Crossi, cum își poartă coșurile cu zarzavaturi în mâini, când vine la poarta școlii, ca să aștepte pe fiul său.

Mulți băieți începură să râdă cu hohote; Crossi își pierdu cumpătul; apucă călimara și o azvârli din toate puterile în capul lui Franti.

Franti își plecă repede capul, iar călimara lovi în piept pe profesorul care tocmai intra în clasă.

Toți școlarii alergăra speriați pe la locurile lor. Profesorul îngălbene și urcându-se la catedră îi întrebă supărat:

– Cine a azvârlit? Nimeni nu răspunse. Profesorul întrebă iarăși, ridicând glasul: Răspundeți, cine? Atunci lui Garrone făcându-i-se milă de bietul Crossi, se sculă repede și zise hotărât: „Eu!”. Profesorul se uită la el și la ceilalți școlari, pe care îi văzu că stau minunați și zise cu glasul potolit:

– Nu este adevărat! el adăugase, vinovatul n-o să fie pedepsit, să se ridice!

Crossi se sculă și zise încat de plâns:

– Mă băteau și mă batjocoreau; de necaz mi-am ieșit din fire și am azvârlit cu călimara!

– Șezi, zise profesorul. Să se scoale cei care l-au întărătat. Patru elevi se sculară în picioare, plecându-și capul.

– Ați necăjit, le zise profesorul, pe un coleg care nu vă făcea nimic; ați batjocorit pe un nenorocit; ați bătut pe un neputincios, care nu este în stare să se apere. Ați făcut una din faptele cele mai mișelești, care pot mânji o ființă omenească! Sunteți niște nemernici! Apoi coborî printre bănci, luă de bărbie pe Garrone, care stătea cu capul în jos și se uită drept în ochii lui, zicându-i:

– Tu ești un suflet bun!

Garrone, folosindu-se de împrejurare, șopti ceva la urechea profesorului care întorcându-se către cei patru vinovăți, le zise cu asprime: „Vă iert!”